

LATOR LÁSZLÓ

Az ige keresése

(laudáció)

Gergely Ágnes Endrődön, Kelet-Magyarországon született, nyugaton, Zalaegersze-
gen gyerekeskedett, Szegeden, Budapesten tanult, és mikor, előbb ügyel-bajjal, később
szabadon kiléphetett a nagyvilágba, Európában, Amerikában sokfelé megfordult. De
nem lexikoncikket akarok írni róla. Csak szinte-szinte jelképesnek érzem, hogy kény-
telenségből vagy szabad elhatározásából, annyiféle országot, tájat meglakott. Ilyen a
költészete is: fenyegető vagy szerencsés véletlenek kényszerében, készítésében, de
leginkább költő-természetének engedve terjeszkedett a kis- és nagyvilágban. Milyen
jellemző idén kiadott összegező kötetének már a címe is! *Útérintő*: az első hallásra egy-
szerű szóban mennyi, a foghatótól az elvont felé mutató jelentés-lehetőség! Egyforma
hőfokon a menni és maradni, a megőrizni és elszakadni. Használjuk jellemzésére az ő
metaforáját: romok övezte, valamennyi részletében bejárhatatlan, talán szorongást, talán
feloldozást kínál, szép, zegzugos kastély. Valóságos és spirituális lakhelyei húzták meg
és nyitották ki nagyszabású lírája határait. Első, 1963-ban, harmincéves korában megje-
lent verseskönyve címe még személyes vallomást ígér: az *Ajtófélfámon jel* vagy halott
apját idézi. Mégis, a képnek már archaikus-biblikus vonzata van. Egyszerre sugárzik
magán- és közös gyássszal, hűséggel. A közvetlen élményt aztán érett műveiben egyre
jobban eltakarja. Az *Útérintő*ben a versek új rendbe állnak, új részletek, más jelenségek
kerülnek erős megvilágításba. A felszín alatt magasfeszültségű vezetékek futnak, kötik
össze a mát és a közeli, távoli múltat, a személyes és a közös sorsot. Kultúrákat, mító-
szokat, költészeteket. És kedves költőit, a választott, nevükkel, szavaikkal, mondataikkal
s leginkább szellemükkel meg-megidézett mestereket, magyarokat és külföldieket. Bár
kedélyétől egy cseppet sem idegen a humor, a játék, lírája egészében a maga s egész
keserves korunk, de akár azt is mondhatnám: az egész emberi nem fájdalomával terhes
carmen lugubre. Mégis, ki ne érezné benne a fel-felfénylő katarzist? Már csak azért is,
mert tragikus tapasztalatait egy ösztöneivel tudott erkölccsel szembeesíti. Ezért van, hogy
neki az írás szakadatlan számvetés: a modern líra klasszikus vonulatához tartozik. De
ahogy ír, az egy cseppet sem hagyományos. Használja, amit a század nagy újítói kitalál-
tak. De a nemegyszer szokatlan előadásmód neki arra való, hogy a lehető leghívebben
rögzítse és közvetítse a kinti világot és a bentit, az érthetőt és a nehezen érthetőt, olykor
akár még az érthetlent is. Ha nevet adhatunk az iszonyatnak, a bűnnek, talán enyhít-
tünk is rajta. Neki van miről beszélni. Terhes örökséget, embertelen koloncokat kellett
hordoznia. Apátlanul felnőni mindenkinek nehéz próba. De az ő árvasága nem egyszerű
árvaság. Ijesztő történelmi metafora is. Apját a második világháborúban tizenháromszor
hívták be, előbb katonának, meg is sebesült a Délvidéken, azután munkaszolgálatosnak.
Büntetőszázadban, gyalogmenetben terelték ki az országból. Éhen halt valahol, azt sem
lehet tudni, hol. Megalázott, gettóba, marhavagonba zárt, táborokban eltűnt rokonok.
S gyerekkori emlékeiben szökések, bélyeges anyjával. A világraszóló történelmi tragé-
diába foglalt, külön neki rendezett tragédia. Megkapta a feladatot, mikor írni kezdett.
Meg kellett értenie, el kellett döntenie, kicsoda, micsoda ő, kikhez tartozik, mihez kötő-
dik. Minden pillanatban meg kellett szenvednie a nehéz választások ilyen vagy olyan
kényszereit. Van úgy, hogy nemcsak válaszolni, de kérdezni is bajos. Hasadt sorsáról,
egyébként költészete alaptermészete szerint, már jó ideje, szívesebben szól áttételesen.
El-eltöprenghetünk rajta, mit takar, mit sugall egy-egy versében ez vagy az a szólam.
Hol szólal meg a sokértelmű polifóniában a csakis-az-övé hangzat. De nem éppen azért
érezzük-e egyetemes érvényűnek a verset, mert szövegében szétszálazhatatlan szemé-
lyes és személytelen, közvetlen és közvetett, kölcsönvett vagy kölcsönadott. S miközben
figyelmünk erre-arra fut, hogyne látnánk mégis a redőző függönyök mögül ki-kitetsző,
gyötrelmek, szenvedélyek mintázta arcát. A sokszólamúság korszerű, virtuóz verstechni-
ka. De más is, több is. Szemérmes zárkózottság és szíves nyitottság, sebzett érzékenység
és páncélinges önvédelem, ösztönös és tudatos látás- és közlésmód. Az ilyen sokfelé
ágazó, visszhangos lírát, az egymást hol árnyékoló, hol átvilágító elemek együttesét nem
mindig könnyű megérteni. Gergely Ágnes tökéletesen megformált nagy költeményeinek

---

és kis dalainak első pillantásra töretlen az alakjuk. De hamar felfedezzük: belül minden csupa hézag, váratlan vágás, kiszámíthatatlan társítás. Az ép nyelv, a nem ritkán különös szavak, a biztos kézzel rajzolt, de hirtelen ki-kisiklatott mondat, a képek ereje teszi, hogy tömör homályát, vakító lobbanásait akkor is elfogadjuk, ha úgy érezzük: eltakarnak előlünk valamit. Gergely Ágnes szereti, ha verseiben van valami titok. De a titoknak is hitele, fedezete van. Mert a szöveg bonyolult kapcsolat-hálója mögött ott érzik az eltökélt szándék: az ingatag világban az érvényes ige keresése.

GERGELY ÁGNES

Az alabástrom út

boglyas felhők sietnek
a Hold előtt
Weöres Sándor

Jártál-e peremén az égnek,
hol rád vár a farönk?
Csapódott fel mögötted árnyék?
Csapódott fel göröngy?

Alltál-e peremén az égnek,
hol odavész a nyom?
S a kényszerített feledéssel
kiég az irgalom?

Láttad-e, peremén az égnek,
hogy légvár az erőd?
S boglyas felhők is elvetélnek
a vércse hold előtt?

Érted-e, peremén az égnek,
a jég miért rian?
S mért tátognak a rockzenészek
a tolókcocsiban?

Mert lépni kell, mint hold a vízre,
s a mélység ágboga,
a hullám nekiront a partnak –
de ki küldte oda?